

*Sometimes a Little Bullshit Is Fine:
A Conversation with Charles Simic
By Chard deNiord*
razgovor vođen novembra 2022.
objavljen u januaru 2023.

Čarls Simić i Čard Deniord

PONEKAD JE MALO PROSERAVANJA SASVIM U REDU

Prvi put sam sreo Čarlsa Simića 1994. godine na večeri povodom temata časopisa *Harvard Review* posvećenog njemu. Za taj temat sam napisao esej pod naslovom „On, koji se seća svojih cipela” (“He Who Remembers His Shoes”) koji se bavio nekim njegovim pesmama, te sam pozvan na ovu večeru i sedeo sam pored njega. Dok smo jeli, mali crni mrav počeo je da puzi preko belog stolnjaka. Očarao je Simića. Obojica smo se pitali da li će mrav „stići” do drugog kraja stola, ali onda se, odjednom, pojavio konobar i sklonio ga. Simić je skoro zaplakao. (Kasnije sam saznao da su mravi njegovi omiljeni insekti.) To je bio praktičan primer njegovog saosećanja prema najmanjim stvorenjima, onima koje je Česlav Miloš nazivao „izuzetnim pojedinostima”. Ostao sam u kontaktu sa Simićem nakon te večeri i kasnije sam ga pozvao na master kurs kreativnog pisanja koji sam pokrenuo 2001. Isprva je odbio jer se osećao „previše posrano” nakon turneje po Evropi, ali je potom pristao da dođe 2005. Gostovao je u Felsu, otmenom imanju Džona Hejza koje gleda na jezero Sunape u Nju Hempširu i koje je Koledž Nju England iznajmio za tu priliku. Neizbrisiva slika njega sa jezerom i vrtom u pozadini ostala mi je u sećanju od onda.

Intervjuisao sam Simića preko Zuma 21. novembra nakon nekoliko bezuspešnih pokušaja da se nađemo u Strafordu u Nju Hempširu, gde je živeo. Već je bio bolestan, ali me je ube-

dio da se oseća dovoljno dobro – i raspoloženo – da razgovara. Sat i dvadeset minuta razgovarali smo o svemu, od deponije u njegovom kraju do njegovog detinjstva u Beogradu tokom Drugog svetskog rata. Pričao mi je, na primer, kako je „uživao” igrajući se na beogradskim ulicama, čak i dok su padale nacističke bombe. Dok sam transkribovao naš razgovor, shvatio sam da nikada nije prestao da se igra na tim ulicama. Umeo je da svedoči užasu dovtljivo, čovečanski i hladno. Toliko sam mu zavideo što je mogao da pretvori te „izuzetne pojedinosti” poput viljuške, škampa, grudi, mrava, „ogolelih zimskih stabala” i budilnika na deponiji u tako snažne sinegođe.

Ponestalo nam je vremena za razgovor, ali dogovorili smo se da ga nastavimo. No on je odveden u bolnicu nekoliko dana kasnije i preminuo je u Nju Hempširu 10. januara. Ne mogu da se setim nijednog savremenog pesnika koji je pisao sa toliko *sprezzatura*-e (elegantnosti), mudrosti i saosećajnosti. Niko ne može da ga zameni i svima će nedostajati.

Čard Deniord: *Da li mnogo pišete u poslednje vreme?*

Čarls Simić: Samo to i radim.

Č. D.: *Vaša nova zbirka nosi zloslutan naslov, Nigde kopna na vidiku (No Land In Sight). Iako u njoj nema jasnih referenci na*

politiku ili trenutno stanje, taj naslov kao da implicira da je svet izgubljen na pučini. Ili ja to previše učitavam u njega?

Č. S.: Nisam pesimista. Sve je jednostavno sjebano.

Č. D.: Evo stihova iz pesme „Mogu li to biti ja?” koji sažimaju Vaš samoponištavajući i tragikomični stil: „Budilnik / bez kazaljki / što glasno otkucava / na gradskom đubrištu.” Da li je đubrište metafora za vašu radnu sobu?

Č. S.: Nije. Đubrište je mesto gde sam proveo dosta vremena. Živim na oko pet minuta od njega. To je nekada bila sasvim drugačija deponija. Isprva je predstavljala tek mesto puno smeća. Onda se stvar uozbiljila i sve je dovedeno u red. Ipak, ja volim stare stvari, staro đubrište na kome sam pre mnogo, mnogo godina pronašao veliki starinski budilnik koji je veselo kucalo.

Č. D.: Izgleda da Vas često zadesi pesničko nadahnuće. Da li ste nekada morali da zaustavite kola pored puta da biste nešto zapisali?

Č. S.: Jednom sam stao na putu I-93 u Nju Hempširu. Išao sam u Boston da se sretmem s nekim. Stao sam u zaustavnu traku, ali nisam imao čime da pišem. Razmišljao sam gde mi je hemijska olovka. Onda sam digao pogled. Pored kola je stajao policajac i pitao nešto poput: „Da li Vam treba pomoć?” Nasmejao sam se. „Trebam mi”, rekao sam, „ali ne znam da li Vi možete da mi pomognete.”

Č. D.: Da li Vam je dao hemijsku?

Č. S.: Rekao mi je da moram da se sklonim odatle, ali bio je ljubazan.

Č. D.: Napisali ste mnogo nezaboravnih pesama o poeziji i pisanju poezije, a u jednoj od njih nalazi se sledeća definicija: „Poezija je uvek mačji koncert pod prozorom sobe u kojoj se piše zvanična verzija stvarnosti.”¹ Kako zvuči mačji koncert?

Č. S.: Shvatite to ovako: ja imam mačku od dvadeset i pet godina. Crnu mačku. Ona se žali. Uđe u kući i pita me: „Još uvek si tu?” Poezija zaista jeste komična scena u kojoj se, ko god da ste, pretvarate da držite sve konce u svojim rukama, ali je govornik zapravo u milosti stvari koje su potpuno van njegove kontrole. Međutim, on se pretvara da je glavni. Mi smo budale.

Č. D.: Vi ste s porodicom emigrirali iz Jugoslavije u Njujork u svojoj šesnaestoj godini, 1954. Rekli ste da su Vam put organizovali Hitler i Staljin. Uprkos tome što ste otišli u drugu zemlju gde ste morali da prihvatite drugu kulturu, niste izgubili ljubav prema slovenskim pričama i bajkama. Kako biste opisali taj neprekidni uticaj slovenskog folklora na svoj rad?

Č. S.: Ne bih ja to nazvao neprekidnom ljubavlju prema slovenskom folkloru. Veliki deo toga je važan, ali je predvidljiv. Trebalo bi da objasnim nešto o mestu gde sam odrastao. Beograd je bio moderan grad sa bioskopima. Mogli ste da čujete džez i druge stvari. Modernost. Onda se desio rat, 6. aprila 1941. Bombe su pale na zgradu prekoputa moje. Požar. Odleteo sam s kreveta.

¹ Simić, Č. (2021). Frulaš u jami. *Anđeli na žici za veš: izabrani eseji*. (V. Roganović, prev.). Beograd: Arhipelag, 115.

ta pravo na pod. Moji roditelji su bili u sobi pored. Živeli smo na četvrtom spratu. Ne sećam se šta sam radio, ali sećam se da me je majka podigla s poda i strčala niz stepenice. Neverovatno je, ali tog se dana sećam vrlo živo. Trčali smo niz stepenice četiri sprata. Trčali smo po ulicama. Bio je rat. Bombe su padale. Tako je počeo. Moj rat, i moj život.

Č. D.: *Beograd je sve vreme rata bio pod bombama. I Amerikanci su ga bombardovali 1944.*

Č. S.: Da. Amerikanci, naši saveznici, bombardovali su nas. Mi smo aplaudirali. Bili smo srećni kada bi nešto pogodili. To je bio rat koji nismo mogli da shvatimo. Sve je bilo zbunjujuće – ljudi su nestajali. A u isto vreme – pošto smo bili deca i ne dokraja svesni koliko je sve to strašno – moji prijatelji i ja smo se provodili. To je bilo ludo. Tek kasnije u životu, kad sam sabrao dva i dva, shvatio sam koliko je strašan bio taj deo mog života. Majka je pričala komšijama i rođacima kako joj je sin idiot. Sećam se 9. maja 1945. Rat se završio. Igrao sam se na ulici. Uvek sam se igrao na ulici. Penjao sam se na četvrti sprat samo da bih popio vode, a onda bih se odmah vraćao dole. Tog dana je radio svirao glasno. Svi su klicali. Govorili su: „Hej! Rat se završio, rat se završio!” Stajali smo oko radija. Majka mi je rekla: „Tebi se zabava završila.”

Č. D.: *Jeste li išli u školu?*

Č. S.: Ne, a u tome je bila i poenta. Nije bilo škole. Sećam se da je jednom davno u Njujorku bila neka zabava. Zapodenuo sam razgovor s jednom Poljakinjom koja

je bila nešto starija od mene – odrastala je u Varšavi tokom rata. Pričala mi je kako se i ona dobro provodila. Nagnula se ka meni, nasmešila i rekla: „Nije bilo škole.”

Č. D.: *Dobili ste Pulicerovu nagradu za zbirku pesama u prozi Svet se ne završava (The World Doesn't End). U eseju o pesmama u prozi napisali ste: „One izgledaju kao proza i ponašaju se kao pesme jer se, uprkos svemu, u našoj mašti promiseću u zamke za muve.”*

Č. S.: I u našem sećanju, takođe.

Č. D.: *Zašto ste prestali da pišete pesme u prozi?*

Č. S.: Pesme u prozi su nešto što sam naprosto hteo da probam. Od početka sam znao da neću moći da ih pišem zauvek. Želeo sam da napišem nešto veoma zabavno. Mislim da svi mi pisci pesama u prozi – Rasel Edson, Džeјms Tejt, Piter Džonson – volimo da zabavimo čitaoca i da pišemo ne znajući kako će se to završiti. Negde počneš i onda slede iznenađenja jedna za drugim.

Č. D.: *Da li je pisanje pesama u prozi iz nekog razloga lakše od pisanja stihovanih pesama?*

Č. S.: Laganje, izmišljanje stvari. To me je uvek privlačilo. Volim, na primer, Emili Dikinson i druge pesnike koji su bili naprosto fantastični lažovi. Koji su znali kako da izmisle nešto izvrsno.

Č. D.: *Da imate priliku da provedete nekoliko sati s Emili Dikinson u njenom salonu ili možda u šetnji Amerstom, šta biste voleli da je pitate?*

Č. S.: Verovatno bi se to ticalo izbora pića. Ne znam. Nikada nisam verovao da mogu da postanem prijatelj s nekim takvim. Ona je bila odveć čudna. Šetnja bi je posebno uplašila, znate. Bojala se zmija.

Č. D.: *Da li biste rekli da Vaša poezija potiče iz nesvesnog?*

Č. S.: Moguće je da je tako, ali nisam nadrealista, pa da moje nesvesno neprestano puni moje svesno novim stvarima. Ne, poezija je nešto što se prosto desi. Poezija je čudo. Razmišljam o nekim svojim starim stihovima i kažem sebi: „Da li sam to ja napisao?” To mi je naprosto došlo.

Č. D.: *Zvuči kao da se to skoro i ne može objasniti.*

”” Poezija je uvek mačji koncert pod prozorom sobe u kojoj se piše zvanična verzija stvarnosti.

Č. S.: I ne može. Naročito kad se radi o lošoj pesmi. To je neobjašnjivo – loša pesma za koju se ispostavlja da je prilično dobra pesma.

Č. D.: *Da li imate beležnicu u koju zapisujete anegdote, priče i izreke?*

Č. S.: Mogu da Vam pokažem svoju beležnicu. Otвориću je. U njoj su fragmenti. Kada čitam, svidi mi se kako nešto zvuči. O Svetom Avgustinu koji nije mogao da shvati zašto je Bog stvorio muve. Ili, na primer, evo jedne fraze: „Nešto mi govori!”

Č. D.: *„Nešto mi govori!” To se uklapa u nešto.*

Č. S.: I šta onda? Iz toga nastaju moje kratke pesme.

Č. D.: *Razgovarao sam jutros s Kerolin Forše. Rekla je da Vas pozdravim i pitala se kako pišete tako kratke pesme.*

Č. S.: Vrlo brzo mi dosade.

Č. D.: *Preneću joj to.*

Č. S.: Jednom sam napisao nešto što više ne postoji, hvala bogu. Napisao sam pesmu od oko šezdeset stranica. Govorila je o inkviziciji. Užasna, glupa pesma. Zvučala je skoro kao Paund. Hvala bogu da sam je bacio. Neko bi je pronašao.

Č. D.: *Koliko je stara ta beležnica koju ste mi pokazali?*

Č. S.: Volim da mi beležnice izgledaju dobro. Ova je, slučajno, iz vremena kada sam pohađao srednju školu u Francuskoj. Te beležnice mogu da potraju mesecima i godinama. Evo nekih naslova iz nje: „Mala stvar poput te”, „Van domašaja reči”, „Požuri polako”; „Listovi koji cvetaju u noći”, „Ostaviti praznine”, i tako dalje, i tako dalje.

Č. D.: *Uz poeziju, godinama pišete jednako mnogo odličnih kritika koje ste objavljivali u časopisu The New York Review of Books, te u nekoliko zasebnih knjiga. Kako ste uspeali da balansirate ta dva poduhvata?*

Č. S.: Knjige sam pisao – zbog novca. Novac me je izazivao. A Bob Silvers iz časopisa

The New York Review of Books znao je kako da pomene nešto toliko privlačno da sam morao to prihvatiti. Zašto bih inače pisao? Obožavam da pišem prozu. Uvek sam se prepirao s nekim i to mi je bilo važno.

Č. D.: *Vrlo je prijatno čitati Vaše kritike i eseje jer u Vašem pisanju nema proseravanja.*

Č. S.: *Ponekad je malo proseravanja sasvim u redu.*

(S engleskog preveo Dragan Babić)